

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри теорії та практики перекладу *О. В. Харченко*

Затверджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу (протокол № 10 від 28.05.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Харченко О. В. Навчальна програма дисципліни “Теорія та практика перекладу” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 27 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Теорія та практика перекладу”, форми поточного та підсумкового контролю, вимоги до знань і вмінь студентів, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Теорія і практика перекладу” серед профілюючих дисциплін навчального плану вищих навчальних закладів освіти України посідає надзвичайно важливе місце, оскільки через систему лекційних, семінарських і практичних занять має забезпечити студентам знання, які дають змогу користуватися мовою як засобом спілкування в тому готовому вигляді, в якому вона входить у схему особистісних і соціальних стосунків. Переклад відіграє велику роль у всіх сферах життя. У найзагальнішому плані переклад можна визначити як збереження змісту повідомлення при зміні його мовної форми. Об’єктом науки про переклад є не тільки комунікація із використанням двох мов, а й коригуюча діяльність джерела, перекладу та одержувача.

Мета викладання дисципліни “Теорія і практика перекладу”:

- розкрити загальні питання теорії перекладу;
- ознайомити студентів з основними моделями та закономірностями процесу перекладу;
- забезпечити глибоке засвоєння видів і типів перекладу та їх використання для правильного (адекватного) відтворення значень комунікативних одиниць мовою перекладу (МП);
- навчити студентів розрізняти жанрово-стилістичні особливості (ознаки) різних типів тексту;
- навчити студентів розрізняти і використовувати різні види трансформацій, що застосовуються при перекладі прозових і поетичних творів (текстів);
- розглянути специфіку перекладу окремих розрядів лексики та сполучуваність слів у процесі перекладу;
- ознайомити студентів з поглядами найвидатніших перекладознавців на поняття і термін “переклад”;
- загострити увагу студентів на термінологічній ущербності термінів “адекватний переклад”, “еквівалентний переклад” та ін.;
- показати багатство виражальних засобів української мови.

У процесі здійснення перекладу дуже важливо попередити помилки, що виникають через схожі, а насправді відмінні явища в межах кожного аспекту іноземної та рідної мов. Вивчення курсу “Теорія і практика перекладу” покликане запобігти інтерференції української мови на іноземну та навпаки.

Вивчення дисципліни теорії і практики перекладу ґрунтується на знаннях, здобутих студентами з теоретичних курсів “Вступ до перекладознавства”, “Порівняльна грамати́ка”, “Порівняльна лексиколо́гія”.

Завдання дисципліни:

- сприяти усвідомленню різниці в підходах до перекладу в різні історичні періоди розвитку перекладознавства в європейських країнах;
- сприяти усвідомленню різниці у підходах до перекладу різних типів тексту, зокрема віршових (поетичних) і прозових творів (текстів);
- сформувані первинні навички підходу до перекладу різних жанрових різновидів тексту;
- ознайомити із історією перекладу й еволюцією принципу перекладу світських текстів (Горацій, Апулей);
- ознайомити із сучасними теоріями правильного (адекватного) перекладу, розробленими західними і вітчизняними перекладознавцями;
- навчити студентів користуватися двомовними, тлумачними, фразеологічними словниками й тезаурусами;
- перекладати самостійно газетні суспільно-політичні й художні тексти з іноземної мови українською;
- вміти зробити реферативний, анотаційний, підрядковий і літературний переклад текстів поси́льних труднощів.

Завданням лекцій є ознайомлення студентів із загальнотеоретичними й методологічними питаннями перекладу, засобами правильного (адекватного) перекладу різних мовних одиниць і явищ англійської мови українською і почасти української англійською, лексико-граматичними, семантичними, а також стильовими аспектами перекладу.

Мета семінарських занять — поглибити розуміння студентами основних проблем дисципліни, перевірити рівень опанування студентами матеріалу лекцій та рекомендованої літератури, сформувати навички спостереження за мовним матеріалом, навчити робити самостійні висновки, сприяти вмінню студентів розпізнавати та пояснювати основні мовні явища на практичному матеріалі.

Мета практичних занять — сформувати у студентів навички опанування лінгвоетнокультурними засобами усно- та письмовомовленої комунікативної компетенції та її адекватного двостороннього перекладу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Парадигматичні та синтагматичні відношення у мовній системі англійської мови
1	Мова і екстралінгвістичні фактори мовного середовища
2	Мовна система англійської мови: парадигматичні і синтагматичні відношення
3	Мова як засіб комунікації
4	Теоретичні і методологічні аспекти перекладу. Переклад як наука
	Змістовий модуль II. Лінгвістичні та нелінгвістичні аспекти перекладу. Зміст як інваріант перекладу
5	Історія виникнення європейського й українського перекладознавства
6	Лінгвістичний і нелінгвістичний аспекти перекладу. Проблема перекладності. Основні перекладацькі теорії і шляхи їх реалізації при адекватному перекладі
7	Поняття перекладу як особливого виду комунікації
8	Мовні форми, мовні значення і позамовна ситуація при перекладі. Зміст як інваріант перекладу
	Змістовий модуль III. Лексикологічний аспект перекладу. Трансформаційна та граматична моделі перекладу
9	Види перекладу
10	Поняття точності й адекватності перекладу; переклад буквальний, адекватний та вільний. Еквівалент і еквівалентність у процесі перекладу
11	Лексикологічний аспект перекладу
12	Трансформаційна модель перекладу. Граматичні трансформації при перекладі. Структурна обумовленість граматичних трансформацій
	Змістовий модуль IV. Лексико-граматичний та лінгвопрагматичний аспекти перекладу
13	Лексико-граматичний аспект перекладу
14	Переклад речень із синтаксичними зворотами. Способи підкреслення смислового центру (реми) висловлення у рідній та іноземній мовах
15	Компресія і декомпресія при перекладі
16	Лінгвопрагматичний аспект перекладу. Стилістичні проблеми перекладу
	Змістовий модуль V. Лінгвопрагматичний аспект перекладу. Прагматичні проблеми перекладу
17	Лінгвопрагматичний аспект перекладу. Прагматичні проблеми перекладу
18	Семантичний аспект перекладу
19	Переклад і функціональні стилі мовлення
Разом годин: 540	

ЗМІСТ
дисципліни
“ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ”

Змістовий модуль I. Парадигматичні та синтагматичні відношення у мовній системі англійської мови

Тема 1. Мова і екстралінгвістичні фактори мовного середовища

1. Базові поняття лінгвістичної науки: знак, концепт, денотат.
2. Відмінність між денотативним і конотативним значеннями мовного знака.
3. Принципи адекватності перекладу
Література [5–7; 10; 17; 18; 22]

Тема 2. Мовна система англійської мови: парадигматичні і синтагматичні відношення

1. Мова як системна ланка.
2. Знак на різних мовних рівнях.
3. Парадигматичні і синтагматичні відношення.
4. Синтаксична і семантична валентності.
5. Переклад як специфічний процес кодування і декодування.
Література [1; 5–7; 10; 23]

Тема 3. Мова як засіб комунікації

1. Поняття про комунікацію та її компоненти.
2. Шляхи здійснення комунікативного акту.
3. Відмінність між білінгвальним комунікативним актом і перекладом.
Література [1; 5–7; 10–12; 14; 17; 22]

Тема 4. Теоретичні і методологічні аспекти перекладу. Переклад як наука

1. Переклад як наука. Адекватність терміна “інтерпретація”.
2. Мета і завдання перекладознавства. Значення науки серед інших перекладацьких дисциплін.
3. Переклад у методиці викладання іноземних мов.
4. Шляхи передавання перекладу.
Література [4–8; 10–12; 14]

Змістовий модуль II. Лінгвістичні та нелінгвістичні аспекти перекладу. Зміст як інваріант перекладу

Тема 5. Історія виникнення європейського й українського перекладознавства

1. Виникнення засад перекладознавчої дисципліни.
2. Переклад Біблії і Святого Письма.
3. Розвиток науки у період Середньовіччя і епохи Відродження.
4. Розвиток перекладознавства за доби Класицизму і Романтизму.
5. Переклад у Київській Русі.
6. Розвиток перекладознавства в Україні протягом XIV–XVI ст.
7. Вплив Києво-Могилянської академії на розвиток перекладознавчої дисципліни.
8. Діячі української культури.
9. Розвиток перекладацької науки у XIX–XX ст.
10. Перекладознавство на початку XXI ст.

Література [1; 2; 8; 15]

Тема 6. Лінгвістичний і нелінгвістичний аспекти перекладу. Проблема перекладності. Основні перекладацькі теорії і шляхи їх реалізації при адекватному перекладі

1. Варіантність перекладу і перекладність.
2. Теорія перекладу і контрастивне (порівняльне) вивчення мов.
3. Трансформаційна теорія перекладу.
4. Денотативна теорія перекладу.
5. Комунікативна теорія перекладу.

Література [5–8; 12; 14; 17; 22]

Тема 7. Поняття перекладу як особливого виду комунікації

1. Етапи і фактори перекладацького процесу.
2. Переклад як контакт двох мов і двох культур.
3. Переклад і двомовність. Контекст оригіналу і контекст перекладу.

Література [8; 13; 17]

Тема 8. Мовні форми, мовні значення і позамовна ситуація при перекладі. Зміст як інваріант перекладу

1. Денотативний, конотативний та дискурсивно-прагматичний аспекти перекладу.
2. Зміст як інваріант перекладу.

3. Взаємозв'язок екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації в тексті і його врахування при перекладі.
4. Поняття функціональної інформації (домінанти) тексту і її відображення в перекладі.

Література [1–3; 5; 6; 8–10; 13; 22]

Змістовий модуль III. Лексикологічний аспект перекладу. Трансформаційна та граматична моделі перекладу

Тема 9. Види перекладу

1. Літературний переклад.
2. Машинний переклад.
3. Усний двосторонній переклад.
4. Дескриптивний і антонімічний переклади.
5. Основи послідовного і синхронного перекладів.

Література [4; 7–9; 11; 14; 16; 21; 22]

Тема 10. Поняття точності й адекватності перекладу; переклад буквальний, адекватний та вільний. Еквівалент і еквівалентність у процесі перекладу

1. Поняття “еквівалент” і “одиниця перекладу”.
2. Переклад буквальний, адекватний, вільний.
3. Мовленнєвий акт як одиниця перекладу.
4. Рівень еквівалентності на синтаксичному, семантичному і прагматичному рівнях.
5. Повна і неповна еквівалентність у перекладі.
6. Типи еквівалентності.

Література [3–8; 10; 17; 22]

Тема 11. Лексикологічний аспект перекладу

1. Методи і шляхи передавання власних і географічних назв.
2. Передавання назв компаній, корпорацій, фірм у перекладі.
3. Шляхи передавання лексичного значення в інтернаціональній лексиці.
4. Шляхи передавання значення національної лексики.
5. Переклад ідіоматичних, фразеологічних та усталених виразів.

Література [3–8; 10; 12–14; 17; 19; 20; 22; 23]

Тема 12. Трансформаційна модель перекладу. Граматичні трансформації при перекладі. Структурна обумовленість граматичних трансформацій

1. Граматичні трансформації при перекладі: перестановки, заміни членів речення та частин мови, додавання та вилучення слів.
2. Комплексні граматичні трансформації.
3. Структурна обумовленість граматичних трансформацій.
4. Взаємозалежність синтаксичних і лексико-семантичних перетворень при перекладі висловлення.
5. Конверсивні перетворення.
6. Суб'єктно-об'єктна трансформація в перекладі.

Література [5; 6; 12; 17; 22]

Змістовий модуль IV. Лексико-граматичний та лінгвопрагматичний аспекти перекладу

Тема 13. Лексико-граматичний аспект перекладу

1. Адекватність і способи перекладу означеного й неозначеного артиклів.
2. Реалізація контекстуального значення означеного артикля.
3. Переклад асиндетичних іменникових словосполучень.
4. Переклад дієслівних конструкцій, комплексів.
5. Шляхи і прийоми перекладу інфінітивних конструкцій і комплексів.
6. Переклад віддієслівних предикативних комплексів.
7. Прийоми перекладу різних типів дієприкметникових конструкцій і комплексів.
8. Засоби перекладу герундіальних конструкцій і комплексів.
9. Прийоми вираження категорії модальності у перекладі.
10. Лексико-граматичне вираження модальності через модальні дієслова.
11. Еквівалентність перекладу модальних дієслів в англійській і українській мовах.
12. Шляхи вираження і значення обставинної модальності.
13. Трансформація в процесі перекладу.
14. Граматичні і стилістичні процеси визначеної трансформації.
15. Граматичні і стилістичні процеси передбаченої трансформації.
16. Шляхи передавання у перекладі пасивного стану.

Література [1; 4–8; 10; 12; 17; 22]

**Тема 14. Переклад речень із синтаксичними зворотами.
Способи підкреслення смислового центру (реми)
висловлення у рідній та іноземній мовах**

1. Способи підкреслення смислового центру (реми) висловлення у рідній та іноземній мовах.
2. Шляхи подолання інверсії в реченні при перекладі.
3. Комунікативне членування тексту і його відображення в перекладі.

Література [5; 6; 8; 10; 13; 17; 22]

Тема 15. Компресія і декомпресія при перекладі

1. Заміна складного речення простим, ускладненою суб'єктно-інфінітивною конструкцією.
2. Заміна речення на зворот.
3. Вилучення елементів речення.
4. Вживання абсолютної форми присвійного відмінка англійського іменника.
5. Компресія за рахунок вживання у перекладі адвербіальних дієслів.
6. Заміна повнозначного дієслова на дієслово-репрезентант *do*.
7. Додавання присвійних займенників.
8. Додавання формального додатка *one*; частини присудка.
9. Членування речень.
10. Декомпресія внаслідок розбіжностей у позначенні реальної можливості і пасивності/активності сприйняття при перекладі.

Література [1–3; 5; 6; 8; 13]

Тема 16. Лінгвопрагматичний аспект перекладу. Стилiстичнi проблеми перекладу

1. Передавання метафори і метонімії при перекладі.
2. Переклад фразеології.
3. Вживання іншомовних слів у перекладі.
4. Переклад діалектної лексики.
5. Застосування мейозису у перекладі.
6. Переклад прислів'їв.
7. Застосування емоційно-підсилювального *do* у перекладі.
8. Застосування інверсії частини присудка при перекладі.

Література [8; 10; 13; 14]

Змістовий модуль V. Лінгвопрагматичний аспект перекладу. Прагматичні проблеми перекладу

Тема 17. Лінгвопрагматичний аспект перекладу. Прагматичні проблеми перекладу

1. Переклад прагматичних ідіом.
2. Прагматична адаптація тексту перекладу.
3. Передавання непрямих мовленнєвих актів у перекладі.
4. Переклад написів та оголошень.
5. Особливості вживання цифр і конвертація одиниць вимірювання в англійському перекладі.
6. Звичайна ввічливість і політична коректність при перекладі.

Література [1–4; 6; 8; 10–15]

Тема 18. Семантичний аспект перекладу

1. Поняття мовної одиниці.
2. Шляхи перекладу полісемії.
3. Засоби і прийоми перекладу мовних одиниць у тексті.
4. Лексико-семантичний, стилістичний й структурний аналіз мовних одиниць, концепту.

Література [1; 4; 6–8; 10; 14; 17; 21]

Тема 19. Переклад і функціональні стилі мовлення

1. Аспекти, прийоми, шляхи й засоби перекладу публіцистичних текстів і газетних статей.
2. Специфіка перекладу офіційних документів.
3. Порівняльний аспект перекладу художньої і наукової літератури.

Література [1–2; 4; 6–8; 10; 11; 14; 22]

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Система контролю передбачає поточний, рубіжний та підсумковий етап.

Поточний контроль здійснюється у формі усного фронтального опитування у процесі бесіди, дискусії під час семінарських занять та проведення практичних і, можливо, лабораторних робіт. Рубіжний контроль — у формі виконання тестів, які охоплюють питання вивчених тем. Підсумковий контроль — це складання заліку чи іспиту.

Підсумкова контрольна робота виконується на заключному етапі та передбачає виявлення рівня опанування студентами теоретичного

матеріалу та набутих практичних навичок. Кожен студент повинен виконати 10 контрольних робіт, які допоможуть виявити знання з кожного розділу дисципліни.

Залік з курсу теорії і практики перекладу проводиться у формі відповіді на теоретичне запитання, передбаченого програмою, та виконання практичного завдання — виявлення мовних явищ у запропонованому тексті та коментування засобів їх передавання.

Рівень компетенції студентів визначається на іспиті, для успішного складання якого студенти повинні вміти:

- швидко, ефективно користуватися різними типами словників при виконанні перекладів;
- виконати якісний підрядковий переклад поетичного твору;
- доопрацювати підрядковий переклад поетичного твору до римованого перекладу чи перекладу, близького до білого вірша;
- виконати схвальний і негативний анотаційний переклад тексту (твору);
- зробити реферативний переклад тексту (твору);
- відрізнити реферативний переклад від анотаційного чи підрядкового;
- навести й пояснити односторонню та двосторонню парадигматичну модель праці перекладача-тлумача;
- виконати скоповий переклад тексту (твору);
- показати на власному перекладі наявність відтворення на рівні денотативів і семем;
- користуватися трансформаціями і вміти знайти трансформації в будь-якому перекладі;
- перекладати й аналізувати текст оригіналу/перекладу на основі гіпотетичної перекладацької матриці.

ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Студент повинен *знати*:

- основні поняття та коло проблематики дисципліни;
- новітні тенденції в сучасному мовознавстві та мовознавчі школи;
- ізоморфні та аломорфні риси на кожному мовному рівні.

Студент повинен *уміти*:

- пояснити зміст категорій, якими визначається сутність мовних явищ;

- застосовувати набуті теоретичні знання при аналізі мовних явищ, мовлення;
- розпізнавати та пояснювати мовні засоби різних рівнів і використовувати набуті знання при перекладі;
- перекладати усно (попередньо і синхронно), письмово; анутовати та реферувати іноземні тексти суспільно-політичного і загальнонаукового характеру, у тому числі тексти, прослухані у запису.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Test № 1

Ex. 1. Compare the grammatical paradigms:

Clock, easy, talkative, yellow.

Ex. 2. Translate from English into Ukrainian:

Drugs plague modern society. The submarine lies on the sea bottom. "Good morning!" said Bilbo, and he meant it. The sun is shining, and the grass was very green. But Gandalf looked at him from under his long bushy eyebrows that stuck out further than the brim of his shady hat. From this very moment, if she has enough will and desire, she will start sharpening her body several hours a day... Court is in session. To throw caution with the wind. She made an embarrassed laugh, though there was nothing funny. Closed matter.

Ex. 3. Try to guess the ways of translation:

1. As early as — раніше.
2. I don't think it'll hurt you, baby. — Думаю, вам воно не зашкодить, люба.
3. Duma 'Ukrainian historic epic song'. — Українські думи — це історичні епічні пісні.
4. The student is being asked now. — Студента зараз запитують.
5. You are right to begin with. — Ви маєте рацію, щоб почати.
6. Fearless — безстрашний.
7. Archbishop — архієпископ.
8. No sooner did he start his speech than the President was interrupted. — Не встиг Президент розпочати свою промову, як його перервали.

Ex. 4. Translate the following Ukrainian proper names and surnames into English and vice versa:

Амвросій, Раїса, Георгій, Тиміш, Жлуктенко, Федюнишин, Цьох, Онисія, Мар'ян, Нетудихата.

Griffith, Titus, Nabby, Patience, Sounders, Zangwill, Cohen, Sawnie, Otway, Methuselah.

Ex. 5. Translate from Ukrainian into English:

Типовими представниками тогочасного музичного композиторства в Радянській Україні були Костянтин Данькевич, Юлій Мейтус і брати Юрій та Платон Майбороди. Після смерті Франко у 1975 році король Хуан Карлос I та прем'єр-міністр Адольфо Суарес Гонсалес сприяли просуванню Іспанії шляхом політичних реформ. Ви не заперечуєте? (Use the antonymic device.)

Ex. 6. Theoretical question:

1. Give the definition of the terms: *the language sign; a connotation; valency; immediate context; equivalence; omission (device of translation); a concept; unit of translation, syntagma.*

Test № 2

Ex. 1. Compare the grammatical paradigms:

Woman, difficult, absent-minded, red.

Ex. 2. Translate from English into Ukrainian:

Bottoms up! He could almost feel the campfire glow of the screen, an international sameness of news that must accompany businessmen everywhere. Staff only! No bail for South African police. Words deceive, while the eyes, hands and heart never do... "I am trustworthy, loyal, and helpful. But I struggle with obedient." Tripp smiled faintly. "I am not looking for a boy scout," he said. Put me in the picture. To collect one's wits. Harbor hope. Take a dim view.

Ex. 3. Try to guess the ways of translation:

1. European – європейський.
2. To get (grow) red – червоніти.
3. Pelmens – пельмені.
4. In those clothes she was by no means non-elegant. – У цьому вбранні вона була досить елегантна.
5. Books of my father – книги мого батька.
6. Null and void – недійсний.
7. When he was rich, he used to stay in this hotel. – Він зазвичай зупинявся у цьому готелі, коли був багатим.
8. Ministry of Health – Міністерство охорони здоров'я.

Ex. 4. Translate the following Ukrainian proper names and surnames into English and vice versa:

Явдоха, Нетреба, Дем'янчук, Печиборщ, Йосип, Ксенія, Підкуймуха, Юхим, Таїсія, Фросина, Цьох, Леся, Ольжич, Неїжмак, Михайло.

Matthew, Knickerbaker, Urey, Tom Lackford Promoter, Mrs. Bundle, Orrie, Yaspan, Rotthwell, Camilla, Jacob.

Ex. 5. Translate from Ukrainian into English:

Серед тих, хто стали відомими як письменники-шістдесятники – Василь Симоненко, Ліна Костенко, Василь Стус, Віталій Коротич, Іван Драч, Микола Вінграновський, Василь Голобородько та Ігор Калинець. Бейнз сидів без піджака і читав газету (use the antonymic device). Прийшов час, гласність почала асоціюватися з конкретним історичним періодом перебудови, і на зміну їй прийшла епоха прозорості.

Ex. 6. Theoretical question:

1. Give the definition of the terms: *the language sign; a context; a connotation; morpheme; functions of the translation; equivalence; addition (device of translation); a concept; unit of translation.*

Test № 3

Ex. 1. Theoretical question:

Give the definition of the terms: loan translation; barbarisms; internationalisms; descriptive translating; antonymic translation; syntagma; genuine internationalisms; interlinear method; paradigmatic equivalence; unit of translation.

Ex. 2. Try to guess the ways of translation:

1. Senate – сенат (рада університету в Англії, складається переважно з професорів).
2. A shell fell close. – Неподалік вибухнув заряд.
3. Kyiv street traffic regulations. – Правила дорожнього руху міста Києва.
4. National Opera Theatre – Національний оперний театр.
5. State Sword – державний спис.
6. The United Nation – Організація Об'єднаних Націй.
7. She loves all her roles and even misses them should too much time pass without performing them. – Вона любить всі свої партії (ролі). Якщо якусь з них довго не виконує – починає сумувати за нею.
8. Come along and see me play one evening. – Приходь колись увечері – побачиш, як я граю.
9. Mistrust – недовір'я.
10. Like one o'clock – миттю, вмить, прожогом.

Ex. 3. Translate from Ukrainian into English:

Прямах нащадків запорозьких козаків тисячі. Між нас живуть: Нейздіймишапка і Покиньборода, Непийпиво і Святодух, Небийпідколіно і Молибога, Сороксобак... Донедавна був і носій такого чудернацького прізвища, що одразу й не вимовиш — Нашвидкоручтягнирядно.

Хто знає, коли виник би Інтерпол, якби не випадок, що стався з правителем князівства Монако Альбертом І, який увійшов до анналів історії ще й як засновник відомого казино в Монте-Карло.

Грицько Вересай брав кобзу і простував на церковний майдан Калужинців.

Ex. 4. Translate from English into Ukrainian:

1. Do you realise he's the first Distinguished Service Cross we've had in this town? 2. Oh, I beg your pardon. I am terribly sorry, gentlemen. 3. I knew the Professor before into a wooly West-Ender. 4. The historic first of a Ukrainian citizen aboard an American spacecraft was a major theme of recent consultation in Kyiv between officials of the Ukrainian National Space Agency and the U. S. space agency NASA. The visit was the fifth by a NASA delegation to Ukraine this year. 5. Some American periodicals treat serious educational, political and cultural topics at length. The best known of these include The Atlantic Monthly, Harvard Educational Review, Saturday Review, consumer Reports, The New Republic, National Review, Foreign Affairs, Smithsonian, and, of course, Family Circle, Woman's day, or National Enquirer.

Test № 4

Ex. 1. Theoretical question:

Give the definition of the terms: loan translation; barbarisms; internationalisms; descriptive translating; antonymic translation; verbal translation; genuine internationalisms; interlinear method; national biased lexicon; equivalence.

Ex. 2. Try to guess the ways of translation:

1. Peer-bonded goods — товари, які призначені для вживання певною віковою групою.
2. Therapeutic — терапевтичний.
3. To become a widow — овдовіти.
4. Sweet-meat — солодка страва, приготована на цукрі чи медові.
5. Mind your own business — не втручайся не у свої справи.

6. There are a lot of beautiful parks in Kyiv. — У Києві є багато дивовижних парків.
7. Electoral base — електорат.
8. Weightlessness — невагомість.
9. Replica — точна копія.
10. My entire eye and Betty Martin! — Дурниці!

Ex. 3. Translate from Ukrainian into English:

Пансіонат “Колос” (Пуща-Водиця), туристична фірма “Гамалія”, “Комерсант” (Журнал), профспілка працівників охорони здоров’я України, Собор архангела Михаїла.

З початком ери електрики на межі нашого й минулого століть з’явилися і вентилятор (винайшов Ш. Вілер, 1882), і порохотяг (Гюберт Буг, 1891), електричний холодильник вперше зроблено в Чикаго на фірмі “Домелс”.

Іран живе за власним відліком часу і має свій календар (сонячна хиджра), яким встановлено новий рік 20 березня — день переходу пророка Мухаммеда з Мекки в Медину 621 року.

Ex. 4. Translate from English into Ukrainian:

The Candymaker’s Witness

A candymaker in Indiana wanted to make a candy that would be a witness, so he made the famous throughout America Christmas Candy Cane on which he incorporated several symbols for the birth, ministry and death of Jesus Christ.

Biometrics: Changing Face of Identity Methods.

On a hot summer day recently, Johnny Johnson, a travelling salesman 100 miles from home, stopped at Texaco station to cash a paycheck because someone here knew his face. Or rather, a certain machine knew his face... The device, developed by a check-cashing chain called Mr. Payroll Corp., compared Mr. Johnson’s face with the picture it had on file.

Test № 5

Ex. 1. Translate into English, using proper names:

У комітеті з Державної Ленінської премії в Москві, де я працював протягом восьми років, мені доводилось зустрічатись і працювати разом з Олесем Гончаром, Борисом Олійником, Сергієм Герасимовим, В’ячеславом Тихоновим. Доля звела мене і з Сергієм Федоровичем Бондарчуком. Я брав участь у кінопробах його фільму “Вони воювали за Батьківщину”.

Ex. 2. Translate into Ukrainian. Pay attention on translating idioms:

1. Tired of holidaying in the same old **run-of-the mill** places? Are you searching for sandy white beaches where you can sunbathe till you're **as brown as a berry**, or **round-the-clock** bars and discos where you can dance all night? If so, then your **best bet** is the Costa Blanca in Spain.

2. I'd like to buy one of your computers, but I'm afraid I can't **make head or tail** of all the jargon in your catalogue.

Ex. 3. Translate into English. Pay attention on translating articles:

Там вже метушилися господарі китайських крамничок. Він вважав це чи не за особливу відзнаку. Це була його програма на цей тиждень. А ніч усе холоднішала і ставала щодалі вологішою. Вона не знала, яке то справжнє полум'я кохання. Як може ця людина писати так погано? Ви не чули ані слова.

Ex. 4. Translate into Ukrainian, using all types of asydentific noun clusters:

A Bachelor of Music Education Degree; World Economic Forum; Salary structure design; Shevchenko Literature Prize winners; major autumn campaign; UN General Assembly; finance over haul bill; First Aid Nursing Yeomanry; child guidance clinic; a mile event run.

Test № 6

Ex. 1. Translate verbal constructions and complexes (Infinitive constructions):

А: Я був аж надто стурбований, щоб іти спати. Вона вчила його сидіти за столом і не класти на нього руки. Варто було їй тільки висловити якесь своє бажання, він негайно ж виконував його. Він помовчав, аби я ще раз показав своє нещасття. Від шампанського й висоти його хилило на сон. Він чув спів дрозда. Почулося, як у садку скрипнула хвіртка. Вважають, що він нібито працює в санаторії. Існує ймовірність, що вона споживатиме в Мексиці забруднені продукти чи питиме забруднену воду. За наявними відомостями, суд відбудеться наступного тижня.

В: He was a fool to attempt to make pretence that way. I was too young to think such things at the time. For me to ask would be treason; and for me to be told would be treason. It seemed a good opportunity for Julia to get away. She had expected him to be more sympathetic. He never made me laugh. A certain man was seen to reel into Mr. Twain's hotel last night. The rally was seen to be much smaller than had been expected. The latest

cease fire agreement between the worrying forces in Bosnia are unlikely to hold.

Ex. 2. Translate verbal constructions and complexes (Participial constructions):

A: Раптом почувилися, наростаючі кроки полісменів. Вулиця спорожніла. Затримавшись тут на два дні через повинь, я тепер і сам поїду звідси в цей день. Він глянув на батька, що слухав його з якимось бо-лісним відчаєм. Я доклав зусиль, щоб каміння не зірвалося з-під ніг і не покотилося вниз. Чули, як вони вдвох розмовляли. Коли стільки ставилося на карту, він хотів здаватися якомога гостиннішим. Реакція була негайною. Причому Пірсон мало не закричав. Ключі були у них, і увійти було нам неможливо.

B: He had seen Jody with his head slowly moving about. My private station being that of a university professor, I was naturally deeply interested in the system of education in England. He took her hand gently, their faces close. Peter looked up, his head fallen slackly back. The being so, then he could rise to Ruth. Once upstairs, I met the nurse coming down the hall. So they groped and shuffled along, with their ears pricked up and paw on the pistols. Now, with this visit to Cardiff in prospect, he wished her to accompany him. Arrived at this point, we halted.

Test № 7

Ex. 1. Translate verbal constructions and complexes (Gerundial complexes):

A. Оцінка залежала від своєчасного перекладу студентом цього тексту. Судять не за словами, а за ділами. Телефон безупинно дзеленчав. У тому є певні переваги, що тобі п'ятдесят і що ти досвідчений. Думаю, всі чекали, що він повернеться. Я знав би це і без тебе. Не всі ще, на превеликий жаль, усвідомили величезну шкоду паління для людського організму. Збори акціонерів наполягали на тому, щоб ця вигідна підприємству угода була підписана.

B. Chester liked a moving day to be dry and fair. I hated the idea of turning out. He did not remember ever having been in that room. Finally, after having abandoned so many, he decided that he must act or return defeated. She consoled herself by thinking that he loved her as much as he was capable of loving. The court was told that the victim had given himself up to police after having been beaten with sticks by a punishment squad. Speaking without thinking is shooting without aiming.

Ex. 2. Translate the lexico-grammatical expression of modality through modal verbs:

Anyone can be a fisherman in May. For a moment the set of his face could be describe in just that fantastic way. How weakened she was I had not been able to imagine until I saw her at the railway station. She may and she may not prove to be a riddle to me. The hospital might receive money now or it might not. Of course, she might have loved her for a minute. What must you have thought of me? This brings us to the last factor that must be kept in mind. Al I had to look forward was doing the same old thing day after day. Remember, Joe, you are to run the laundry according to those old rules you used to lay down. i am to have the privileged of sitting next to you. By this time it ought to have been over. Life ought to be lived, as he lived it... That needs a bit of thinking. How dare you talk to me like this. No conquistador dared to move without a royal licence. I shall want your account of how this happened. I will survive. I will escape, I will not give in. She really should have worn the coat. You shouldn't look a gift horse in the mouth.

Test № 8

Ex. 1. Identify the type of modal meaning:

I should have seen them father first. I couldn't squeeze a tear out of my eyes, if life depended on it... It wouldn't have happened if Douglas hadn't come here. She wished she had an opportunity of a few words with him, so that she would have told him not to worry. if I had been you, mother? I might have done as you did... The girls wouldn't have thought so much of him if they'd seen him then. The swim shouldn't take you much over an hour and a quarter. I expect you've not finished your business. I should be sorry to interrupt. If worst came to worst. If we could get hold of her, we might learn a lot more. I wouldn't have it as a gift.

Ex. 2. Analyse the Ukrainian sentences containing optative, incentive or subjunctive modality and translate them into English:

Студент побоювався, щоб не наробити помилок при перекладі речень з умовним способом. Що б ви відповіли на таке несподіване запитання допитливого читача? Не хотілося б про це думати, але доводиться за таких обставин. Скласти б успішно іспити і попрацювати добре фізично влітку. Був би я на вашому місці, я б, звичайно, з радістю погодився їхати перекладачем з делегацією до Рима. У разі, якби вона зателефонувала, що б я мав сказати про твою відсутність?

Ex. 3. Translate the different types of transformations:

He was not slow, however, in perceiving that he had now the excuse for going home. It was not unknown for small boys to enter a monastery. I didn't care a hang whether the soap was in or whether it wasn't. He could not be unaware that every one regarded him as a bit a hero. Frank Cowperwood cared nothing for books. For she scarcely took her eyes from the ground and she was timid and afraid. He was rude, to say the least of it. Indeed she was so eager to make much of him she could barely frame a word. Eat till you can just stagger across the room with it. The little shop girl was getting into deep water. It was the first time he had given way to anger with her.

Test № 9

Ex. 1. Each block of sentences below contains a polysemantic noun, verb or adjective in bold type. Offer a corresponding Ukrainian equivalent and then translate each block of sentences into Ukrainian:

1. I'm going to put up the notice on Saturday. Praed comes in from the inner room putting up his handkerchief, which he has been using. I mustn't be upset. It will put up my temperature. What did it cost to put up those columns. 2. Listen, children, I'm going out. If you finish your work, carry on with exercises I gave you. Only fancy if he has a dear little boy to carry the family on. Well, all through the circus they did the most astonishing things, and all the time that clown carried on so. 3. He forgot the presence of the farmer and his mind racked back over his life as a married man.

Ex. 2. Translate the belles-lettres text:

1. My private station being that of a university professor, I was naturally deeply interested in the system of education in England. I was therefore led to make a special visit to Oxford and to submit the place to a searching scrutiny.

2. To my mind these unthinking judgments about our great college do harm, and I determined, therefore, that anything that I said about Oxford should be the result of the actual observation and real study based upon a bona fide residence in the Mitre Hotel.

Ex. 3. Translating the sentences below, be careful to choose for each common English root word in bold type a semantically corresponding Ukrainian equivalent:

I couldn't take the chance of letting it be known that there was doubt. There used to be some doubt about sensitization tests. He took her hand

gently, his anger dissolving, only a vague, disquieting sense of doubt remained. In her voice there was a trace of doubt. What do you propose to do about Brian's bill? I doubt we can do anything. O'Donnel had no doubts that Rutus would have facts to back up a complaint like this. That's good news, O'Donnel decided to shelve his earlier doubts. One always has doubts in such cases. He was a doubting Thomas without faith or hope in humanity and without any particular affection for anybody.

Test № 10

Ex. 1. Translate the Ukrainian text of publicistic style into English:

Падіння царського самодержавства, яке для українців було уособленням і соціального, і національного гноблення, викликало величезний ентузіазм серед демократично налаштованої свідомої інтелігенції. З'явилися надії на відродження мови, культури, української державності.

За свідченням видатного діяча українського національного руху Д. Дорошенка, як тільки до Києва дійшла звістка про повалення самодержавства, члени керівної ради "Товариства українських поступовців" прийняли рішення заснувати загальну організацію, яка об'єднувала б усі українські національні організації й стала на чолі руху.

Ex. 2. Translate English text of publicistic style into Ukrainian:

Italian Embassy Unveils Carra Exhibition

KYIV. The Italian Embassy and Ministry of Culture have teamed up to unveil an art exhibition of the works of Carlo Carra. The exhibition will run one week before heading to Lviv. This is the first event held by the Italian Embassy in accordance with the cooperation agreement it signed with Ukraine's Culture Ministry.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Базові поняття лінгвістичної науки: "знак", "концепт", "денотат".
2. Відмінність між денотативним і конотативним значеннями мовного знака.
3. Принципи адекватності перекладу.
4. Парадигматичні і синтагматичні відношення.
5. Синтаксична і семантична валентності.
6. Переклад як специфічний процес кодування і декодування.
7. Поняття про комунікацію та її компоненти.

8. Шляхи здійснення комунікативного акту.
9. Відмінність між білінгвальним комунікативним актом і перекладом.
10. Переклад як наука. Адекватність терміна “інтерпретація”.
11. Мета і завдання перекладознавства. Значення науки серед інших перекладацьких дисциплін.
12. Переклад у методиці викладання іноземних мов.
13. Проблема перекладності.
14. Варіантність перекладу і перекладність.
15. Теорія перекладу і контрастивне (порівняльне) вивчення мов.
16. Трансформаційна, денотативна, комунікативна теорії перекладу.
17. Етапи і фактори перекладацького процесу.
18. Переклад і двомовність. Контекст оригіналу і контекст перекладу.
19. Денотативний, конотативний та дискурсивно-прагматичний аспекти перекладу.
20. Зміст як інваріант перекладу.
21. Поняття функціональної інформації (домінанти) тексту і її відображення в перекладі.
22. Шляхи передавання перекладу.
23. Види перекладу.
24. Історія виникнення європейського і українського перекладознавства.
25. Поняття “еквівалент” і “одиниця перекладу”.
26. Мовленнєвий акт як одиниця перекладу.
27. Повна і неповна еквівалентність у перекладі.
28. Типи еквівалентності.
29. Методи і шляхи передавання власних і географічних назв.
30. Передавання назв компаній, корпорацій, фірм у перекладі.
31. Шляхи передавання лексичного значення в інтернаціональній лексиці.
32. Шляхи передавання значення національної лексики.
33. Переклад ідіоматичних, фразеологічних та усталених виразів.
34. Граматичні трансформації при перекладі: перестановки, заміни членів речення та частин мови, додавання та вилучення слів.
35. Комплексні граматичні трансформації.
36. Структурна обумовленість граматичних трансформацій.
37. Взаємозалежність синтаксичних і лексико-семантичних перетворень при перекладі вислово.
38. Конверсивні перетворення.

39. Суб'єктно-об'єктна трансформація в перекладі.
40. Адекватність і способи перекладу означеного й неозначеного артикля.
41. Реалізація контекстуального значення означеного артикля.
42. Переклад асиндетичних іменникових словосполучень.
43. Переклад дієслівних конструкцій, комплексів.
44. Шляхи і прийоми перекладу інфінітивних конструкцій і комплексів.
45. Переклад віддієслівних предикативних комплексів.
46. Прийоми перекладу різних типів дієприкметникових конструкцій і комплексів.
47. Засоби перекладу герундіальних конструкцій і комплексів.
48. Прийоми вираження категорії модальності у перекладі.
49. Лексико-граматичне вираження модальності через модальні дієслова.
50. Еквівалентність перекладу модальних дієслів в англійській і українській мовах.
51. Шляхи вираження і значення обставинної модальності.
52. Перетворення ускладненого речення у складне та низку простих речень.
53. Трансформація складного речення у просте або низку простих речень.
54. Заміна підрядності сурядністю та навпаки.
55. Об'єднання простих речень у складне.
56. Способи підкреслення змістового центру (реми) вислову у рідній та іноземній мовах.
57. Шляхи подолання інверсії в реченні при перекладі.
58. Комунікативне членування тексту і його відображення в перекладі.
59. Трансформація в процесі перекладу.
60. Граматичні і стилістичні процеси визначеної трансформації.
61. Граматичні і стилістичні процеси передбаченої трансформації.
62. Шляхи передавання у перекладі пасивного стану.
63. Заміна складного речення простим, ускладненого суб'єктно-інфінітивною конструкцією.
64. Заміна речення на зворот.
65. Вилучення елементів речення.
66. Вживання абсолютної форми присвійного відмінка англійського іменника.

67. Компресія за рахунок вживання у перекладі адвербіальних дієслів.
68. Заміна повнозначного дієслова на дієслово-репрезентант *do*.
69. Додавання присвійних займенників.
70. Додавання формального додатка *one*; частини присудка.
71. Членування речень.
72. Декомпресія внаслідок розбіжностей у позначенні реальної можливості і пасивності/активності сприйняття при перекладі.
73. Передавання метафори і метонімії при перекладі.
74. Переклад фразеології. Переклад прагматичних ідіом. Переклад прислів'їв.
75. Вживання іншомовних слів у перекладі.
76. Переклад діалектної лексики.
77. Застосування мейозису у перекладі.
78. Застосування емоційно-підсилювального *do* у перекладі.
79. Застосування інверсії частини присудка при перекладі.
80. Прагматична адаптація тексту перекладу.
81. Передавання непрямих мовленнєвих актів у перекладі.
82. Переклад написів та оголошень.
83. Особливості вживання цифр та конвертація одиниць вимірювання в англійському перекладі.
84. Звичайна ввічливість та політична коректність при перекладі.
85. Шляхи перекладу полісемії.
86. Засоби і прийоми перекладу мовних одиниць у тексті.
87. Лексико-семантичний, стилістичний й структурний аналіз мовних одиниць, концепту.
88. Аспекти, прийоми, шляхи й засоби перекладу публіцистичних текстів і газетних статей.
89. Специфіка перекладу офіційних документів.
90. Порівняльний аспект перекладу художньої і наукової літератури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. — М., 1975.
2. Біблія, або Книги Святого Письма. — К., 1992.
3. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. — Львів, 1983.
4. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову: В 2 ч. — К., 1997; 1999.
5. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. — Вінниця, 2003.
6. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. — М., 1981.
7. Комиссаров В. Н. Теория перевода. — М., 1990.
8. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. — К., 1982.
9. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу. Аспектний переклад. — Вінниця, 2001.
10. Марчук Ю. Н. Проблемы машинного перевода. — М., 1983.
11. Мирам Г. Э., Дайнеко В. В., Тарануха Л. А., Грищенко М. В., Гон А. Л. Основы перевода. — К., 2002.
12. Мирам Т. Профессия — переводчик. — К., 1999.
13. Нелюбин Л. Л. Переводческий словарь. — М., 1999.
14. Нойберт А. Прагматические аспекты перевода // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. — М., 1978.
15. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. — М., 1974.
16. Семенец О. Е., Панасьев А. Н. История перевода. — К., 1991.
17. Ширяев А. Ф. Синхронный перевод: Деятельность синхронного переводчика и методика преподавания синхронного перевода. — М., 1979.
18. Firth J. K. Linguistic Analysis and Translation // For Roman Jakobson. — The Hague, 1956.
19. Hornby A. S. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English. — Oxford, 1982.

Додаткова

20. Ажнюк Б. М. Українські власні назви (антропоніми й топоніми в англійському написанні) // Мовознавство. — 1993. — № 1.
21. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. — М., 1972.
22. Найда Ю. А. К науке переводить. Принципы соответствий // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. — М., 1978.
23. Швейцар А. Д. Теория перевода. — М., 1988.
24. Grishman R. Computational Linguistics. An Introduction. — Cambridge, 1987.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	
“Теорія та практика перекладу”	5
Зміст дисципліни “Теорія та практика перекладу”	6
Форми поточного та підсумкового контролю.....	11
Вимоги до знань і вмінь студентів.....	12
Контрольні завдання	13
Питання для самоконтролю.....	22
Список літератури.....	26

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп’ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-4138

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*